

สถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จริยา นิสังกา^{1*} นาฏนภา ทิพย์แก้ว ปัดชาสุวรรณ²

^{1*} นักศึกษา หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข ส่งเสริมสุขภาพ โภชนาการ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และยังมีความเชื่อที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้า การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าและปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมดังกล่าว เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายด้านสาธารณสุขและพัฒนาโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ในเยาวชน การวิจัยเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 323 คน เก็บข้อมูลในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติถดถอยโลจิสติกพหุคูณ รายงานค่า Adjusted Odds Ratio (AOR), ช่วงความเชื่อมั่น 95% และค่า p-value

ผลการวิจัยพบว่า ความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ที่ร้อยละ 23.94 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อาชีพของผู้ปกครอง โดยผู้ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (AOR = 18.22; 95%CI: 2.03–163.47) และทำธุรกิจส่วนตัว (AOR = 16.30; 95%CI: 1.43–185.29) มีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูงกว่าผู้ที่มีผู้ปกครองรับราชการ สำหรับด้านทัศนคติพบว่าผู้ที่มีความคิดระดับปานกลาง (AOR = 0.39; 95%CI: 0.19–0.83) และระดับสูง (AOR = 0.18; 95%CI: 0.06–0.49) มีโอกาสสูบน้อยกว่าผู้ที่มีความคิดระดับต่ำ ส่วนปัจจัยด้านสังคม พบว่าการเข้าถึงสื่อทางอ้อม (AOR = 0.41; 95%CI: 0.21–0.51) การมีเพื่อนสูบบุหรี่ (AOR = 2.92; 95%CI: 1.25–6.83) และการมีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ (AOR = 10.24; 95%CI: 4.53–23.17) มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ศึกษา มีความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าร้อยละ 23.94 สูงกว่าระดับประเทศ (ร้อยละ 16.5 ในปี พ.ศ. 2567) และได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านครอบครัว ทัศนคติ และสังคม ข้อมูลที่ได้สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน การเสริมสร้างบทบาทครอบครัว และการสนับสนุนนโยบายควบคุมการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: บุหรี่ไฟฟ้า/ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย/ อิทธิพลทางสังคม

Prevalence of E-Cigarette Use and Factors Associated with E-Cigarette Smoking Behaviors among Upper Secondary School Students in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province

Jariya Nisangkard^{1*} Natnapa Heebkaew Padchasuwan²

^{1*}Master of Public Health in the Public Health program, Faculty of Public Health, Khon Kaen University

² Assoc. Prof., Department of Public Health Administration, Health Promotion, and Nutrition, Faculty of Public Health, Khon Kaen University

Abstract

The use of electronic cigarettes (e-cigarettes) among Thai adolescents has been rapidly increasing, while misconceptions regarding their harmful effects persist. This study aimed to investigate the prevalence of e-cigarette use and identify factors associated with such behavior, in order to provide evidence for public health policy and the development of prevention programs for adolescents. A cross-sectional analytic study was conducted among 330 upper secondary school students in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province, in July 2025. Data were collected using a validated online questionnaire. Multiple logistic regression analysis was employed to determine associated factors, and the results were reported using Adjusted Odds Ratios (AORs), 95% Confidence Intervals (95% CI), and p-values.

The prevalence of e-cigarette use was 23.94%. Significant factors included parental occupation: students whose parents worked as daily laborers (AOR = 18.22; 95% CI: 2.03–163.47) or owned private businesses (AOR = 16.30; 95% CI: 1.43–185.29) were more likely to use e-cigarettes compared to those whose parents were government officers. Regarding attitudes, students with moderate (AOR = 0.39; 95% CI: 0.19–0.83) and high attitudes (AOR = 0.18; 95% CI: 0.06–0.49) were less likely to use e-cigarettes than those with low attitudes. Social influences also played a role: indirect media exposure (AOR = 0.41; 95% CI: 0.21–0.51), having peers who smoked (AOR = 2.92; 95% CI: 1.25–6.83), and having family members who smoked (AOR = 10.24; 95% CI: 4.53–23.17) significantly affected e-cigarette use.

In conclusion, the prevalence of e-cigarette use among students in this study was higher than the national average (16.5% in 2024). Family background, attitudes, and social influences were key determinants of e-cigarette use. These findings provide essential evidence to support school-based health promotion, strengthen family engagement, and inform policies to regulate adolescent access to e-cigarettes effectively.

Keywords: E-cigarette/ High school students/ Social influence

---

*Corresponding author: Jariya Nisangkard, email: jariya.ni@kkumail.com, Tel.: 06 5093 9932

Received: September 5, 2025/ Revised: October 6, 2025/ Accepted: October 10, 2025

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยพบว่าความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนทั่วโลกอยู่ที่ร้อยละ 16.8⁽¹⁾ ผลการสำรวจสถานการณ์ยาสูบของเยาวชนทั่วโลก (Global Youth Tobacco Surveys: GYTS) ซึ่งกลุ่มอายุ 13-15 ปี เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักของการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ข้อมูลจากการสำรวจขององค์การอนามัยโลกระบุว่า เยาวชนจำนวนกว่า 37 ล้านคนทั่วโลกใช้บุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้า และในบางประเทศ เช่น แคนาดา และสหราชอาณาจักร พบอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในเด็กสูงกว่าผู้ใหญ่⁽²⁻⁴⁾ สาเหตุสำคัญคือกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงรุกของผู้ผลิต ผ่านการโฆษณาบนสื่อโซเชียลมีเดีย รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ดึงดูดใจ เช่น สี สัน กลิ่น และรสชาติมากกว่า 16,000 รสชาติ รวมถึงการใช้ตัวการ์ตูนที่เข้าถึงวัยรุ่น⁽³⁾ ผลการวิเคราะห์จาก GYTS ยังชี้ว่า ประเทศที่มีการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าแบบบางส่วน (เช่น จำกัดเฉพาะสารนิโคติน) กลับมีอัตราการสูบบุหรี่สูงกว่าประเทศที่ห้ามนำเข้าบุหรี่ไฟฟ้าโดยเด็ดขาดถึง 1.8 เท่า⁽⁵⁾

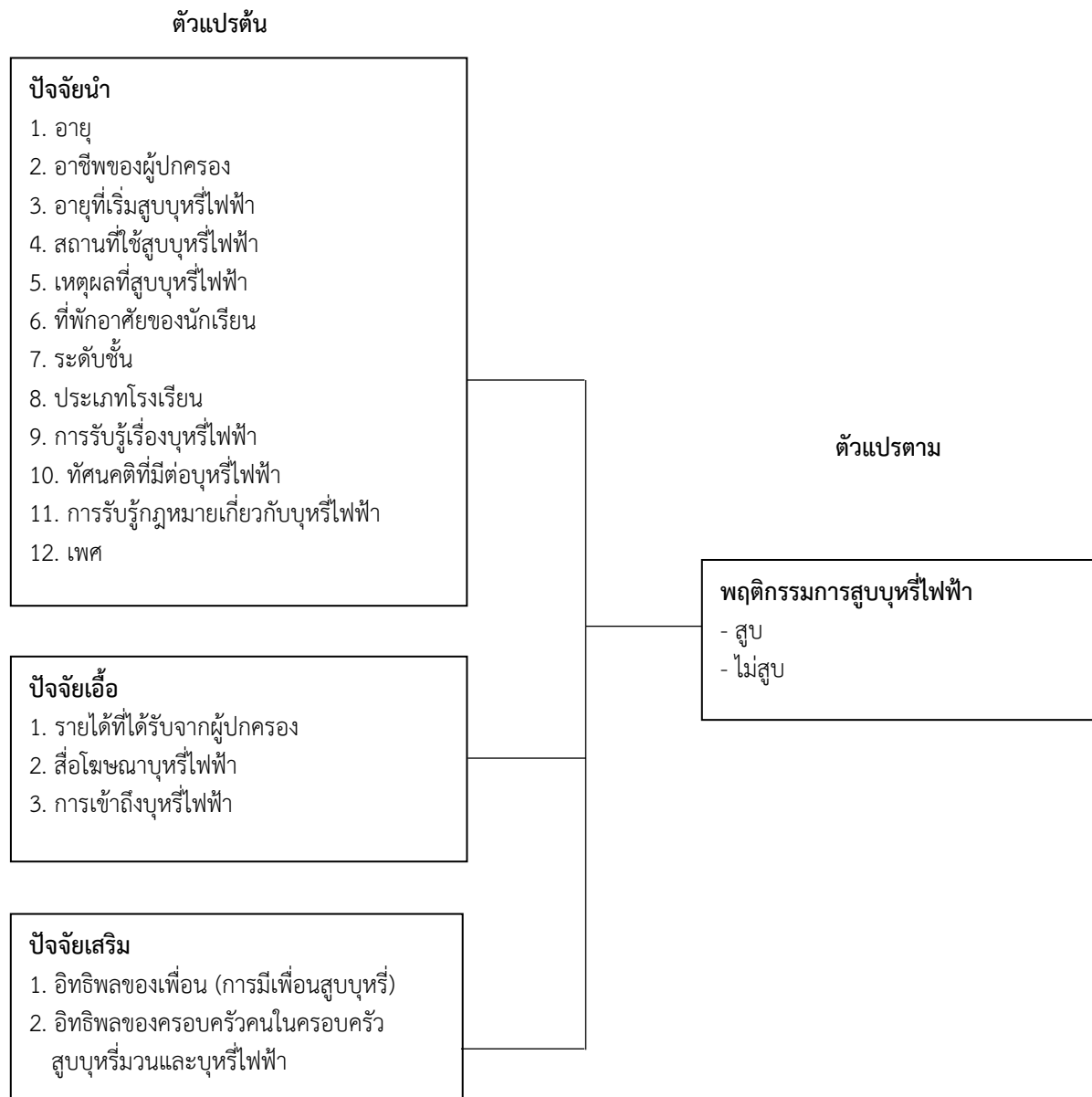
สำหรับประเทศไทย สถานการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเยาวชนก็มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นเช่นกัน ผลสำรวจปี พ.ศ. 2566 โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพพบว่า เยาวชนไทยมีอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าร้อยละ 9.1 โดยร้อยละ 92.2 เริ่มสูบเพราะเพื่อนชักชวน⁽⁶⁾ งานวิจัยในประเทศหลายฉบับได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เช่น เพศชาย อายุ ทัศนคติ การรับรู้กฎหมาย รายได้ การเข้าถึงผลิตภัณฑ์ สื่อโฆษณา อิทธิพลจากเพื่อนและครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มเพศชาย และวัยมัธยมต้นถึงปลายมักเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง⁽⁷⁻²¹⁾ ข้อมูลจากคลินิกเลิกบุหรี่ในพื้นที่พบว่า นักเรียนชายมีอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่านักเรียนหญิงถึง 15 เท่า⁽²²⁾ อย่างไรก็ตาม ในบางจังหวัด เช่น จังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะอำเภอปากช่อง ยังขาดข้อมูลสถานการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างเป็นระบบและไม่มีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดังกล่าวในเชิงลึก

แนวคิดด้านพฤติกรรมสุขภาพ เช่น PRECEDE-PROCEED Model โดย Lawrence W. Green เป็นกรอบแนวคิดที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยนำ (เช่น ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ) ปัจจัยเอื้อ (เช่น รายได้ การเข้าถึง) และปัจจัยเสริม (เช่น อิทธิพลจากเพื่อน ครอบครัว)⁽⁷⁾ ทั้งนี้ การศึกษานี้ไม่ได้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของโมเดล แต่เลือกตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเป้าหมายเพื่อสะท้อนปัจจัยเชิงพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเริ่มต้นและการคงอยู่ของพฤติกรรมดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้า และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายหรือจัดทำโปรแกรมป้องกันและส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มเยาวชนได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical study) โดยการวัดความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม ที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 6 โรงเรียนของรัฐบาล อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2. ขอบเขตการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ศึกษาในโรงเรียนเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 6 โรงเรียน แบ่งเป็นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวน 2 โรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 4 โรงเรียน จำนวน 323 คน

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ศึกษาอยู่ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งหมด 2,956 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 323 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรสัดส่วนของขนาดตัวอย่างตามแบบ Multiple logistic regression ของ Hsieh และคณะ⁽²²⁾ ตามสูตรดังต่อไปนี้

$$n_1 = \frac{P(1-P)(Z_{1-\alpha} + Z_{1-\beta})^2}{B(1-B)(P_0 - P_1)^2}$$

เมื่อ n_1 คือ ขนาดตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ ด้วยสูตรการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกอย่างง่าย

$$P = (1-B) P_0 + B P_1$$

P_0 คือ สัดส่วนผู้ที่สูบบุหรี่ที่ทัศนคติไม่ดี มีค่าเท่ากับ 0.5⁽²³⁾

P_1 คือ สัดส่วนผู้ที่สูบบุหรี่ที่ทัศนคติดี มีค่าเท่ากับ 0.70⁽²³⁾

B คือ ทัศนคติ มีค่าเท่ากับ 0.49⁽²³⁾

$Z_{1-\alpha}$ คือ ค่าสถิติจากการแจกแจงแบบปกติ มาตรฐาน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

($\alpha = 0.05$) มีค่า เท่ากับ 1.96

$Z_{1-\beta}$ คือ ค่าสถิติการแจกแจงแบบปกติมาตรฐาน เมื่อกำหนดอำนาจในการทดสอบ เท่ากับ 0.80

($\beta = 0.20$) มีค่าเท่ากับ 0.84

ขนาดตัวอย่างที่ได้ขึ้นต้นเท่ากับ 189 คน จากนั้นนำมาทำการปรับขนาดตัวอย่าง ตามการวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติก (Multiple logistic regression) โดยใช้สูตรดังนี้

$$n_p = \frac{n_1}{1 - \rho^2_{1,2,3...p}}$$

เมื่อ n_1 คือ ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ ที่ยังไม่ได้ปรับขนาดตัวอย่าง ρ

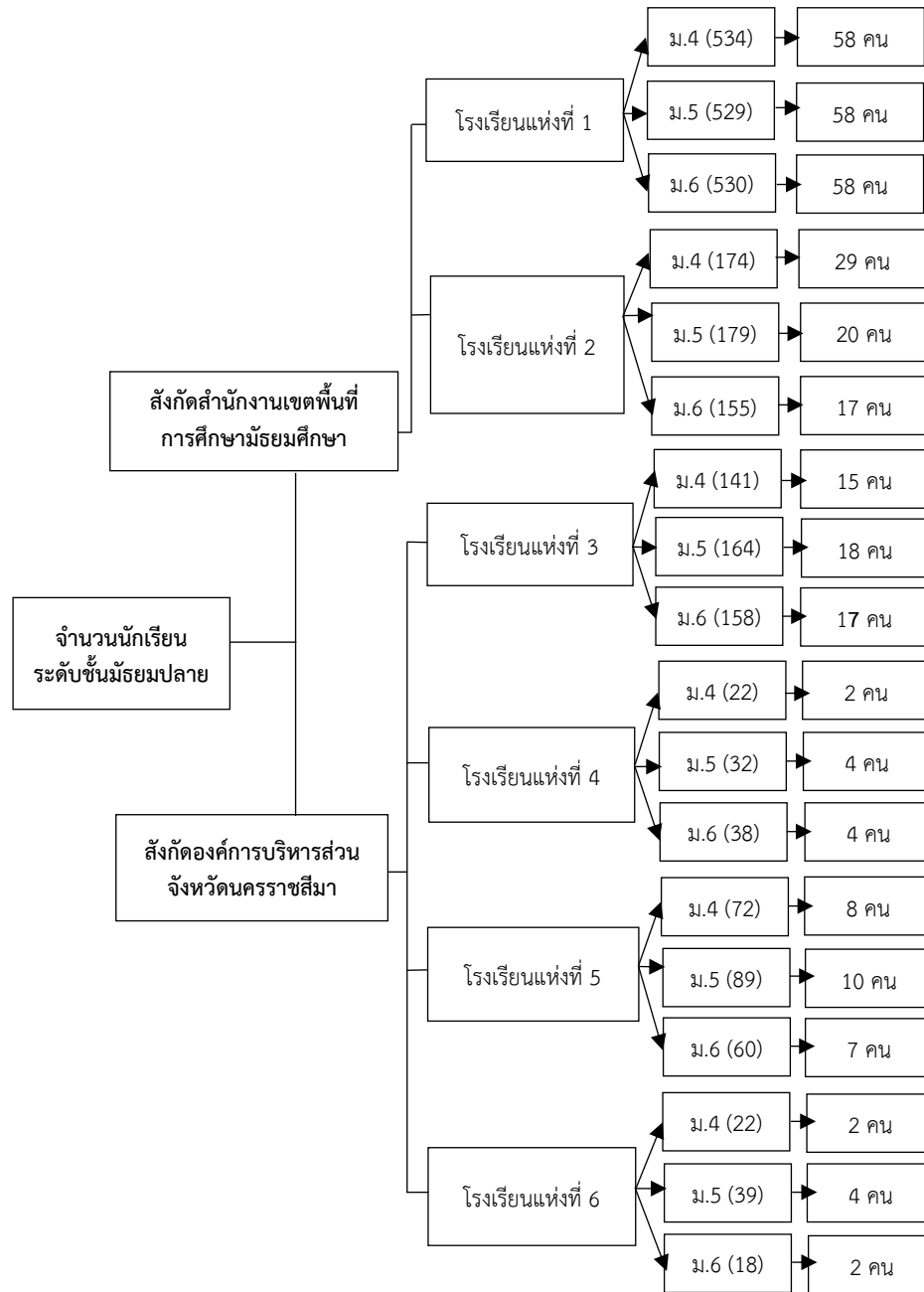
n_p คือ ขนาดตัวอย่างหลังจากการปรับด้วยค่า

$\rho^2_{1,2,3...p}$ ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อน ($\rho^2 = 0.6$)

$$\text{แทนค่า } n_p = \frac{n^2}{1 - \rho^2}$$

ทำการปรับค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างตามการวิเคราะห์ด้วยสถิติการถดถอยทางพหุโลจิสติกตามแนวทางของ Hsieh และคณะ⁽²²⁾ ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 294 เนื่องจากในการเก็บข้อมูลอาจมีการสูญหายหรือไม่สมบูรณ์ของข้อมูล จึงได้เพิ่มขนาดตัวอย่างร้อยละ 10 ตามคำแนะนำ Lemeshow และคณะ⁽²³⁾ ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด 323 คน ในการศึกษาครั้งนี้

การสุ่มตัวอย่าง เลือกโรงเรียนมัธยมทั้งหมดที่เป็นรัฐบาลในพื้นที่อำเภอปากช่อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวน 2 แห่ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 6 โรงเรียน สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงการคำนวณกลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนประชากร จำแนกตามโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา และสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้า และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย แบบสอบถามออนไลน์ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านปัจจัยนำ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับชั้น อาชีพของผู้ปกครอง ประเภทของโรงเรียน ที่พักอาศัย สถานที่ใช้สูบบุหรี่ไฟฟ้า เหตุผลที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ที่พักอาศัยของนักเรียน ระดับชั้น ประเภทโรงเรียน

การรับรู้เรื่องบุหรี่ไฟฟ้า ทศนคติที่มีต่อบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้กฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ รู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่ง รู้สึกเห็นด้วย รู้สึกเห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 6 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ รู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่ง รู้สึกเห็นด้วย รู้สึกเห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ รู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่ง รู้สึกเห็นด้วย รู้สึกเห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านปัจจัยเอื้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านปัจจัยเสริม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) แบ่งเป็น อิทธิพลจากเพื่อน จำนวน 2 ข้อ อิทธิพลของครอบครัว จำนวน 1 ข้อ และพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 4 ข้อ

5. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ ค่า IOC เท่ากับ 0.66-1.00 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานาน 30 ชุด ทดสอบค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค⁽²⁴⁾ ได้ค่าความเชื่อมั่นของการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เท่ากับ 0.917 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เท่ากับ 0.917 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เท่ากับ 0.699 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เท่ากับ 0.953 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยระบบแบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน QR code ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 20 นาที

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ สถิติเชิงปริมาณ เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกพหุคูณ (Multiple logistic regression analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์แบบสองตัวแปร (Bivariate analysis) เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามเบื้องต้น โดยพิจารณาว่า $p\text{-value} < 0.25$ และนำเสนอค่า Crude Odds Ratio (Crude OR) พร้อมช่วงความเชื่อมั่น 95% (95% Confidence Interval; 95% CI) และค่า $p\text{-value}$ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์แบบหลายตัวแปร (Multiple analysis) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบถอยหลัง (Backward elimination) เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) เข้าสู่โมเดลสุดท้าย (Final model) ซึ่งผลการวิเคราะห์จะรายงานค่า Adjusted Odds Ratio (AOR) พร้อมช่วงความเชื่อมั่น 95% และค่า $p\text{-value}$ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามภายใต้การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนในโมเดลที่ปรับแล้ว นอกจากนี้ ได้มีการตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุคูณ (Multicollinearity) ของตัวแปรอิสระโดยใช้ค่าสถิติ Variance Inflation Factor (VIF) และทำการประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Goodness of fit) ด้วย Hosmer-Lemeshow test เพื่อยืนยันความเหมาะสมและความน่าเชื่อถือของโมเดลที่ได้

7. จริยธรรมการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE682102 รับรอง ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2568

ผลการศึกษา

จากการศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ไฟฟ้า พบว่า ความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 23.94 ส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าตอนอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 46 คน (ร้อยละ 58.23) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่บ้าน จำนวน 67 คน (ร้อยละ 84.81) และเหตุผลในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ คลายเครียด จำนวน 31 คน (ร้อยละ 39.24)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่หรือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) พบว่า ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและธุรกิจส่วนตัว มีโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 5.02 เท่า เมื่อเทียบกับผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการและอื่นๆ ($AOR = 5.02$; $95\%CI = 2.60\text{-}18.70$, $p\text{-value} < 0.001$) ระดับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าระดับปานกลาง สามารถลดโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 57 ($AOR = 0.43$; $95\%CI = 0.21\text{-}0.89$, $p\text{-value} = 0.004$) ระดับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าระดับสูง ลดโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 80 ($AOR = 0.20$; $95\%CI = 0.08\text{-}0.54$, $p\text{-value} = 0.004$) การเข้าถึงสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางอ้อม (เห็นจากเพื่อน, รีวิว) มีโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 0.41 เท่า เมื่อเทียบกับการเข้าถึงสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางตรง (โฆษณา, โลโก้ขาย) ($AOR = 0.41$; $95\%CI = 0.21\text{-}0.51$, $p\text{-value} = 0.010$) มีเพื่อนสูบบุหรี่ร่วมหรือบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 2.91 เท่า เมื่อเทียบกับไม่มีเพื่อนสูบบุหรี่ร่วมหรือบุหรี่ไฟฟ้า ($AOR = 2.91$; $95\%CI = 1.26\text{-}6.74$, $p\text{-value} = 0.012$) และมีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ร่วมหรือบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 9.90 เท่า เมื่อเทียบกับไม่มีเพื่อนสูบบุหรี่ร่วมหรือบุหรี่ไฟฟ้า ($AOR = 9.90$; $95\%CI = 4.43\text{-}22.11$, $p\text{-value} < 0.001$)

ตารางที่ 1 ความชุกการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ความชุก	จำนวน	ร้อยละ	95%CI
ความชุกการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	79	23.94	0.20-0.29

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	จำนวน	ร้อยละ
อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า (n=79)		
อายุต่ำกว่า 13 ปี	17	21.52
อายุ 14 ปี	16	20.25
อายุ 15 ปีขึ้นไป	46	58.23
ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	14.38 (1.18)	
ค่ามัธยฐาน (ค่าต่ำสุด : ค่าสูงสุด)	15 (9 : 18)	
สถานที่ใช้สูบบุหรี่ไฟฟ้า (n=79)		
บ้าน	67	84.81
โรงเรียน	2	2.53
บ้านเพื่อน	3	3.80
สนามกีฬา	-	-
โรงพยาบาลนตร์	-	-
อื่นๆ	7	8.86
เหตุผลที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า (n=79)		
คลายเครียด	31	39.24
กลิ่นหอม	19	24.05
เพื่อนชวน	17	21.52
เท่ ดึงดูดเพศตรงข้าม	3	3.80
ทันสมัยและตามแฟร์ชั่น	3	3.80
อื่นๆ	6	7.59

ตารางที่ 3 ลักษณะทางประชากรนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (n=323)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ (%)
ปัจจัยนำ		
เพศ		
ชาย	160	49.54
หญิง	147	45.51
LGBTQ	16	4.95
อายุ		
อายุ 15 ปี	54	16.72
อายุ 16 ปี	94	29.10
อายุ 17 ปี	144	44.58
อายุ 18 ปีขึ้นไป	31	9.60
ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	16.49 (0.93)	
ค่ามัธยฐาน (ค่าต่ำสุด : ค่าสูงสุด)	17 (15 : 20)	
ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 4	87	26.93
มัธยมศึกษาปีที่ 5	110	34.06
มัธยมศึกษาปีที่ 6	126	39.01
อาชีพของผู้ปกครอง		
ข้าราชการ และอื่นๆ	78	24.15
รับจ้างทั่วไป และธุรกิจส่วนตัว	160	49.54
ค้าขาย และเกษตรกร	85	26.31
ประเภทของโรงเรียน		
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	240	74.30
นครราชสีมา		
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	83	25.70
ประเภทที่พักอาศัย		
บ้านตนเอง	274	84.83
บ้านญาติ	10	3.10
หอพัก	39	12.07
ระดับการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า		
ระดับสูง (24-30 คะแนน)	262	81.11
ระดับปานกลาง (19-23 คะแนน)	35	10.84
ระดับต่ำ (6-18 คะแนน)	26	8.05
คะแนนเฉลี่ย 25.80 ± 4.69 , (ค่าต่ำสุด : ค่าสูงสุด) : 6-30		
ระดับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า		
ระดับสูง (40-50 คะแนน)	83	25.70
ระดับปานกลาง (31-39 คะแนน)	140	43.34
ระดับต่ำ (10-30 คะแนน)	100	30.96
คะแนนเฉลี่ย 35.33 ± 6.86 , (ค่าต่ำสุด : ค่าสูงสุด) : 15-50		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ (%)
ระดับการรับรู้กฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า		
ระดับสูง (28-35 คะแนน)	179	55.42
ระดับปานกลาง (21-27 คะแนน)	97	30.03
ระดับต่ำ (7-20 คะแนน)	47	14.55
คะแนนเฉลี่ย 28.99 ± 6.16 , (ค่าต่ำสุด : ค่าสูงสุด) : 7-35		
ปัจจัยเอื้อ		
รายได้ที่ได้รับจากผู้ปกครอง (บาทต่อวัน)		
รายได้น้อยกว่า 100 บาท	51	15.79
รายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 100 บาท	272	84.21
ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	107.12 (36.00)	
ค่ามัธยฐาน (ค่าต่ำสุด : ค่าสูงสุด)	100 (20 : 400)	
สื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า		
ทางตรง (โฆษณา, โลโก้ขาย)	178	55.11
ทางอ้อม (เห็นจากเพื่อน, รีวิว)	145	44.89
การเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า		
ช่องทางออนไลน์	216	66.87
(เช่น Facebook, Instagram, Line, TikTok)		
ช่องทางออฟไลน์	107	33.13
(ซื้อตามร้านค้าปลีก ตลาดนัด หรือตัวแทนจำหน่าย)		
ปัจจัยเสริม		
มีเพื่อนสูบบุหรี่มวนหรือบุหรี่ไฟฟ้า		
ไม่สูบ	126	39.01
สูบ	197	60.99
มีเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่มวนหรือบุหรี่ไฟฟ้า		
ไม่สูบ	165	51.08
สูบ	158	48.92
มีบุคคลในครอบครัวของท่านสูบบุหรี่มวนหรือบุหรี่ไฟฟ้า		
ไม่สูบ	170	52.63
สูบ	153	47.37

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความสัมพันธ์แบบตัวแปรพหุ (Multivariable analysis) ระหว่างปัจจัยนำที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยคำนึงถึงอิทธิพลของปัจจัยอื่น

ตัวแปร	การสูบบุหรี่ไฟฟ้า		Crude OR	AOR	95% CI	p-value
	สูบ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่สูบ จำนวน (ร้อยละ)				
อาชีพของผู้ปกครอง						<0.001
ข้าราชการ และอื่นๆ	7 (8.97)	71 (91.03)	1	1		
รับจ้างทั่วไป และธุรกิจส่วนตัว	53 (33.13)	107 (66.88)	5.02	6.98	2.60-18.70	
ค้าขาย และเกษตรกร	16 (18.82)	69 (81.18)	2.35	2.36	0.80-6.99	
ระดับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า						0.004
ระดับต่ำ	33 (39.76)	50 (60.24)	1	1	1	
ระดับปานกลาง	35 (25.00)	105 (75.00)	0.51	0.43	0.21-0.89	
ระดับสูง	8 (8.00)	92 (92.00)	0.13	0.20	0.08-0.54	
สื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า						0.010
ทางตรง (โฆษณา, โลโก้ขาย)	51 (28.65)	127 (71.35)	1	1	1	
ทางอ้อม (เห็นจากเพื่อน, รีวิว)	25 (17.24)	120 (82.76)	0.52	0.41	0.21-0.51	
มีเพื่อนสูบบุหรี่มวนหรือบุหรี่ไฟฟ้า						0.012
ไม่มี	10 (7.94)	119 (92.06)	1	1	1	
มี	66 (33.50)	131 (66.50)	5.84	2.91	1.26-6.74	
มีบุคคลในครอบครัวของท่านสูบบุหรี่						<0.001
มวนหรือบุหรี่ไฟฟ้า						
ไม่มี	10 (5.88)	160 (94.12)	1	1	1	
มี	66 (43.14)	87 (56.86)	12.74	9.90	4.43-22.11	

อภิปรายผล

จากการศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความชุกของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 23.94 สอดคล้องกับการศึกษาการใช้บุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ความเสี่ยง ทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยไทย พบว่า ร้อยละ 20.4 ของนักศึกษาเคยใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างน้อยหนึ่งครั้ง⁽²⁵⁾ และการศึกษาความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า อัตราความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ที่ ร้อยละ 36.0⁽²⁶⁾ จากการศึกษาที่กล่าวมาแสดงถึงแนวโน้มที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับสถานการณ์ในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงพฤติกรรมและการรับรู้ในกลุ่มเยาวชนที่อาจยังขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้า ทั้งนี้ บุหรี่ไฟฟ้ามักถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยกว่าบุหรี่ยี่ห้ออื่น แม้ว่าในความเป็นจริงจะมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จำนวนมากที่แสดงถึงอันตรายของสารเคมี เช่น นิโคติน ฟอรัมาลดีไฮด์ และโลหะหนัก ที่พบในไอน้ำของบุหรี่ไฟฟ้า⁽²⁷⁾

โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ อาชีพของผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) และเมื่อควบคุมผลกระทบจากตัวแปรที่เหลือในสมการสุดท้ายแล้ว พบว่า ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและธุรกิจส่วนตัวมีโอกาสดังพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 5.02 เท่า เมื่อเทียบกับผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการและอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษากลุ่มอาชีพของบิดาและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ประจำวันในวัยรุ่น รูปแบบและปัจจัยทำนาย ที่พบว่า วัยรุ่นที่มีบิดาซึ่งอยู่ในกลุ่มอาชีพที่มีสถานะทางสังคมต่ำ มีโอกาสสูบบุหรี่ประจำวันสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดาอยู่ในกลุ่มอาชีพที่มีสถานะทางสังคมสูงถึงสองเท่า⁽²⁸⁾ ทั้งนี้ อาชีพของผู้ปกครองสามารถใช้เป็นตัวแทนของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุตรหลานได้หลายด้าน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดู และแบบอย่างการใช้ชีวิตของพ่อแม่ วัยรุ่นที่เติบโตมาในครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมต่ำ อาจเผชิญกับความเครียดเรื้อรัง ภาวะขาดแคลนทรัพยากร หรือขาด

โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้อง จึงมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางออกทางจิตใจหรือเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ในบ้าน⁽²⁸⁾

ระดับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าระดับปานกลางสามารถลดโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 57 ระดับทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าระดับสูง ลดโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 80 ในขณะที่การศึกษา การใช้บุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ความเสี่ยง ทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยไทย พบว่า ทัศนคติที่ดีหรือเชิงบวกต่อบุหรี่ไฟฟ้ากลับสัมพันธ์กับแนวโน้มการใช้บุหรี่ไฟฟ้าที่สูงขึ้น⁽²⁵⁾ และการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า การมีทัศนคติที่ดีกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็น 3.37 เท่า เมื่อเทียบกับการมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า⁽¹⁸⁾ ความแตกต่างของผลการศึกษาอาจสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละช่วงวัย โดยในกลุ่มนักเรียนมัธยม ทัศนคติในระดับสูงมักหมายถึงการรับรู้ถึงโทษและผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้ ในขณะที่ในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ทัศนคติดี อาจหมายถึงมุมมองเชิงบวกต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เช่น มองว่าทันสมัย ปลอดภัย หรือช่วยลดการสูบบุหรี่แบบดั้งเดิม ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้จริงมากขึ้น

การเข้าถึงสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางอ้อม (เห็นจากเพื่อน, รีวีว) มีโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 0.41 เท่า เมื่อเทียบกับการเข้าถึงสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางตรง (โฆษณา, โฆษณา) สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ในต่างประเทศที่รายงานว่า การโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าในสื่อสังคมออนไลน์มีผลกระทบกระตุ้นให้เกิดการทดลองใช้และการใช้ต่อเนื่องในกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะสื่อที่มีลักษณะเชิงพาณิชย์ที่มุ่งกระตุ้นความสนใจของผู้บริโภคโดยตรง เช่น การโปรโมทสินค้าและการตลาดเชิงสร้างภาพลักษณ์⁽²⁹⁻³⁰⁾ ในขณะที่การรับรู้จากเพื่อนหรือรีวีวอาจเป็นเพียงการส่งผ่านข้อมูลในเชิงประสบการณ์ส่วนบุคคลมากกว่า จึงส่งผลต่อการเริ่มต้นพฤติกรรมในระดับที่ต่ำกว่า

การมีเพื่อนสูบบุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสเกิดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 2.92 เท่า เมื่อเทียบกับไม่มีเพื่อนสูบบุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้า สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดมหาสารคาม พบว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อนสนิทมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็น 4.51 เท่า เมื่อเทียบกับการไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า⁽³¹⁾ และการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการมีเพื่อนใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็น 4.39 เท่า เมื่อเทียบกับการไม่มีเพื่อนใช้บุหรี่ไฟฟ้า⁽³²⁾ และการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าการมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็น 10.48 เท่า เมื่อเทียบกับการไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า⁽¹⁸⁾ และการสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิทมีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า⁽³³⁾ ปัจจัยด้านเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดจัดอยู่ในหมวดของอิทธิพลทางสังคม (Social influence) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญตามแนวคิด Social Learning Theory ของ Bandura ที่อธิบายว่า บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะเมื่อผู้นั้นมีสถานะเป็น “แบบอย่าง” หรือเป็นผู้ที่ใกล้ชิด เช่น เพื่อนสนิท⁽³²⁾ การที่เยาวชนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีเพื่อนสูบบุหรี่ จึงเพิ่มโอกาสในการทดลองและพัฒนาพฤติกรรมสูบบุหรี่ไฟฟ้าในที่สุด

การมีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสเกิดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็น 10.24 เท่า เมื่อเทียบกับการไม่มีเพื่อนสูบบุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้า สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าการมีคนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็น 11.21 เท่า เมื่อเทียบกับการไม่มีคนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า⁽¹⁸⁾ และการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการมีสมาชิกในครอบครัวใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็น 1.70 เท่า เมื่อเทียบกับการไม่มีสมาชิกในครอบครัวใช้บุหรี่ไฟฟ้า⁽³²⁾ ครอบครัวถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรม โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นซึ่งอยู่ในระยะของการสร้างตัวตน (Identity formation) ตามทฤษฎีของ Erikson การที่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่หรือพี่น้อง แสดงพฤติกรรมสูบบุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเปิดเผยจะทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นถูกมองว่าปกติ และอาจถูกเลียนแบบได้ง่าย การมีบุคคลในครอบครัวที่สูบบุหรี่จึงไม่เพียงแต่เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์เหล่านี้ แต่ยังสร้างแบบแผนพฤติกรรม (Behavioral modeling) ที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนโดยตรง⁽³⁴⁾

บทสรุป

สถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 23.94 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพของผู้ปกครอง อาชีพรับจ้างทั่วไปและทำธุรกิจส่วนตัวมีโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูงกว่าผู้ที่มีผู้ปกครองรับราชการ ด้านทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้า การมีทัศนคติในระดับปานกลาง และระดับสูงช่วยลดโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ด้านอิทธิพลทางสังคม การเข้าถึงสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า การมีเพื่อนสูบบุหรี่ และการมีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่เพิ่มโอกาสเกิดพฤติกรรมในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ข้อจำกัด

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical study) ทำให้ไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationships) ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจจำกัดความสามารถในการอธิบายพัฒนาการของพฤติกรรมและแรงจูงใจที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา และการศึกษานี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดอคติจากการตอบด้วยตนเอง (Self-report bias) ผู้ตอบอาจให้ข้อมูลที่ไม่สะท้อนความเป็นจริง เช่น การตอบตามความคาดหวังของสังคม หรือการปกปิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลต่อความแม่นยำของข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

ควรมีการส่งเสริมให้โรงเรียนจัดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันอย่างเป็นระบบ เช่น โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer-led program) และบูรณาการความรู้เกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าในหลักสูตรสุขศึกษา พร้อมทั้งรณรงค์ผ่านสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครอบครัวควรมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการสื่อสารอย่างเปิดเผย และจัดพื้นที่ปลอดบุหรี่ในบ้าน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและป้องกันการเริ่มต้นสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยต่อไป ดำเนินการศึกษาวิจัยแบบ Longitudinal study เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามช่วงเวลา รวมทั้งขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมระดับการศึกษาอื่นๆ เช่น มัธยมศึกษาตอนต้น อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ควรเพิ่มตัวแปรด้านจิตใจและสุขภาพจิต เช่น ความเครียด และความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-efficacy) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงลึก และทดลองพัฒนาโปรแกรมป้องกันบุหรี่ไฟฟ้า พร้อมประเมินผลลัพธ์ทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม เพื่อให้ได้มาตรการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่อนุญาตให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ความช่วยเหลือในการติดตามข้อมูลเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- Salari N, Hosseini-Far A, Jalali R, Vaisi-Raygani A, Rasoulpoor S, Mohammadi M, et al. Global prevalence of e-cigarette use in adolescents: a systematic review and meta-analysis. *BMC Public Health*. 2024;24:1234.
- World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic, 2023: Protect people from tobacco smoke. Geneva: World Health Organization; 2023.
- Sreeramareddy CT, Acharya GP, Manoharan S, Suri S. Electronic cigarette use and 'dual use' among adolescents in 75 countries: Evidence from the Global Youth Tobacco Surveys (2014–2019). *Sci Rep*. 2022;12:25594.

4. World Health Organization. Thailand Global Youth Tobacco Survey (GYTS) 2022: Fact Sheet. Geneva: WHO; 2022. Available from: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/ncds/ncd-surveillance/data-reporting/thailand/thailand_gyts_-2022_fs_508.pdf.
5. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. รายงานการสำรวจพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ; 2566.
6. กองสุกศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. คู่มือการใช้ PRECEDE-PROCEED Model. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข; 2556.
7. ขวัญจิตร โกพลรัตน์. พฤติกรรมการเริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์]. อุดรดิตต์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์; 2555.
8. กมลภู ญนอมสัตย์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในเด็ก [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2554.
9. ณัฐพัฒน์ ขยวิวัฒน์วงศ์. การศึกษาการสูบบุหรี่ในเด็กชายระดับมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์]. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2553.
10. พระมงคลธรรมวิธาน, ประสิทธิ์ สระทอง, จักรี บางประเสริฐ. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่และพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ของวัยรุ่นในเขตการปกครองฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร. วารสาร Veridian E-Journal, สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 2561;11(2):1-15.
11. วิวิกันต์ดา โหม่งมาตย์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชาย [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2561.
12. อภินันท์ ปัญญาภาพ. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักศึกษาอาชีวศึกษา [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม; 2549.
13. สุรพงษ์ ชูเดช. ทศนคติที่มีต่อบุหรี่ของนักศึกษา [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี; 2546.
14. กิตติพงษ์ เรือนเพ็ชร. ความรู้เรื่องกฎหมายและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า [วิทยานิพนธ์]. บุรีรัมย์: วิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์; 2564.
15. ศรีรัช ลอยสมุทร. การเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในเยาวชน [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2562.
16. สุริรัตน์ เวียงกมล, พรนภา หอมสินธุ์, รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. ต้นทุนชีวิตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ระยะแรกของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารพยาบาลสาธารณสุข. 2560;31(2):91-108.
17. ศศิธร ชิดานี, วราภรณ์ ยศทวี. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นจังหวัดอุดรดิตต์. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตต์. 2561;10(1):83-95.
18. สมชาย ธีธัญกุล. วัยรุ่นกับยาเสพติด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2553;12(3):167-174.
19. Cho HJ, Khang YH, Jun HJ, Kawachi I. Parental smoking and youth smoking behavior in Korea: a comparison of adolescent self-reports and parent reports. J Adolesc Health. 2011;49(3):291-5.
20. คลินิกเลิกบุหรี่ กลุ่มงานสุขศึกษา โรงพยาบาลปากช่องนานา. รายงานสถิตินักเรียนชายที่เข้ารับบริการ พ.ศ. 2562-2566. นครราชสีมา: โรงพยาบาลปากช่องนานา; 2567.
21. Hsieh FY, Bloch DA, Larson MG. A simple method of sample size calculation for linear and logistic regression. Stat Med. 1998;17(14):1623-34.
22. Lemeshow S, Hosmer DW, Klar J, Lwanga SK. Adequacy of sample size in health studies. Chichester: John Wiley & Sons; 1990.
23. เอี่ยมพร สุ่มมาตย์, กิตติพงษ์ เรือนเพ็ชร. ปัจจัยพยากรณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชายอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน. 2565;28(2):39-52.
24. Cronbach LJ. Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika. 1951;16(3):297-334.
25. Vichayanrat T, Tipayamongkhogul M, Lertpitakpong C, Ponguttha S. E-cigarette use, risk perception, attitudes, policy opinions and associated factors among Thai university students: a cross-sectional study. Tob Induc Dis. 2024;22:40.
26. พัชรภรณ์ พันธ์ชัย. ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2566.
27. Grana R, Benowitz N, Glantz SA. E-cigarettes: a scientific review. Circulation. 2014;129(19):1972-86.
28. Droomers M, Schrijvers CT, Casswell S, Mackenbach JP. Father's occupational group and daily smoking during adolescence: patterns and predictors. Am J Public Health. 2005;95(5):681-8.
29. Farrelly MC, Duke JC, Crankshaw EC, Eggers ME, Lee YO, Nonnemaker JM, et al. A randomized trial of the effect of e-cigarette TV advertisements on intentions to use e-cigarettes. Am J Prev Med. 2015;49(5):686-93.
30. Singh T, Arrazola RA, Corey CG, Husten CG, Neff LJ, Homa DM, et al. Tobacco use among middle and high school students—United States, 2011–2015. MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 2016;65(14):361-7.

31. มณฑนา กลมเกลียว, เนาวรัตน์ มณีนิล, อมรศักดิ์ โพธิ์อำ, ชนัญญา จิระพรกุล, ศุภนาถ รัตนดาษ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการสาธารณสุข. 2567;33(Suppl 2):222-32.
32. Ruanphet K, Luangubol J, Klangkarn S. Determinants of electronic cigarette use among vocational students in Buriram province, Thailand: an examination of behavioral and environmental influences. J Public Health Dev. 2025;23(1):1-15.
33. Bandura A. Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall; 1977.
34. Erikson EH. *Identity: Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company; 1968.